

St. med. nr. 40. (1937)

Om Statens interesser i A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo.

Handelsdepartementets innstilling av 4 juni 1937, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av statsråd Alfred Madsen.)

Handelsdepartementet tillater sig herved å fremkomme med en utredning vedrørende statens interesser i A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo, idet salg av selskapets eiendom Austre Adventfjord, matr.nr. 24, løpenr. 1 på Svalbard, nu er aktuelt. Som pant-haver i eiendommen og kreditor i boet må Staten ta standpunkt til saken.

I uttalelse av 13 mai 1931 fra Svalbard-kommisjonen av 1929 (bilag til St. prp. nr. 51 for 1932 Om Statens interesser på Svalbard m. v.) er anført om A/S De Norske Kulfelter Spitsbergen:

A/S De Norske Kulfelter Spitsbergen.

Selskapet, som er hjemmehørende i Bergen, er stiftet i 1916 og har en aksjekapital stor kr. 3 000 000. Selskapet har 24 september 1927 fått utstedt hjemmelsdokument på matr. nr. 24, løpenr. 1, Austre Adventfjord, stor 216,6 km², som ligger på østsiden av Adventfjord, tvers overfor Store Norskes anlegg samme-steds. Selskapet overtok feltene fra det engelske selskap The Spitsbergen Coal and Trading Co. Lt., som i 1905—1908 hadde uttatt ca. 4 000 tonn kull, men senere hadde nedlagt driften.

Selskapet innsendte sommeren 1919 andragende om lån eller annen støtte fra Statens side, og spørsmålet blev særlig aktuelt høsten samme år, idet der da fremkom tilbud fra det engelske selskap The Northern Exploration Company Ltd. om kjøp av selskapets aksjer. For å forhindre salg tilbød departementet etter forhandling med representanter for selskapet å oprette en kjøpekontrakt på inntil 10 000 tonn kull til leveranse 1920—22, mot at der stilledes sikkerhet for at aksjemajoriteten i et tidsrum av 3 år blev på norske hender. Kontrakten, som blev opprettet i mai 1920, forutsatte, at selskapet blev utbetalt et forskudd på inntil kr. 750 000. Av beløpet skulde kr. 250 000 anvendes til anlegg av en ny tau-bane, som imidlertid ikke blev opført, hvorefter beløpet foreløbig ikke blev utbetalt. Som sikkerhet for forskuddet blev den norske Stat tiltransportert kr. 250 000 i en tidligere ut-

stedt første prioritets pantobligasjon stor kr. 1 000 000, mens der for de resterende kr. 500 000 blev utstedt en ny annen prioritets pantobligasjon med pant i selskapets faste eiendommer og kulfelter.

Samtidig blev der også stillet sikkerhet for at majoriteten av selskapets aksjer i et tidsrum av 3 år fra 30 desember 1919 å regne, ikke måtte selges til utlendinger. Bestemmelse herom blev påtegnet 1 600 av selskapets 3 000 aksjer.

Selskapet kom ikke til å levere noget av de kull som Staten ifølge den foran nevnte kjøpekontrakt hadde krav på. Departementet frafalt nemlig sine rettigheter til kulleveransen i 1920 mot at kullene på grunn av den herskende kullnød blev avsatt i det nordlige Norge mellom Bodø og Kirkenes og våren 1921 savnet selskapet midler, ikke alene til å fortsette driften, men også til å lønne de arbeidere og funksjonærer, som hadde overvintret og utbrutt ca. 9 000 tonn kull. For å kunne fortsette driften sommeren 1921 anmodet selskapet derfor prinsipalt om et ytterligere lån fra Staten stort ca. kr. 750 000, subsidiært om et lån på ca. kr. 400 000, til hjemtransport av arbeidere og funksjonærer og til utbetaling av disses optjente lønn. Departementet fant å burde innvilge det sistnevnte andragende, idet man la vekt på at arbeiderne på Svalbard ikke har anledning til om vinteren å avbryte arbeidet og søke annet arbeide, likesom også arbeiderne kunde ha grunn til å tro, at det offentlige, når det først hadde ydet selskapet støtte, ikke vilde undslå sig for å betale arbeiderne deres lønn. Hertil kom også at arbeiderne kom til Tromsø midt under stor-streiken, og at man gjennom Justisdepartementet mottok henstilling fra det lokale politi om at de hjemkomne arbeidere måtte få sin lønn utbetalt så de kunde reise til sine hjem. Departementet fant derfor å måtte utbetale arbeidslønn til et samlet beløp av kr. 363 097,06. Som sikkerhet for det nevnte beløp blev Staten tiltransportert de uanvendte kr. 250 000 i den tidligere utstedte annen prioritets pantobligasjon, likesom selskapet overdrog til det offentlige de på øya liggende ca. 9 000 tonn kull for det resterende beløp kr. 113 097,06.

Om Statens interesser i A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo.

En del av disse kull blev senere solgt til A/S Sydvaranger, men det opnådde salgsbeløp dekket ikke transportomkostningene. Videre utbetalte departementet sommeren 1921 også kr. 50 875,47 til dekning av selskapets løpende utgifter, et beløp hvorfor det offentlige fikk sikkerhet i den tidligere nevnte første prioritets pantobligasjon, således at det offentliges andel i denne er kr. 300 876,47; de resterende ca. kr. 700 000, er opgitt å tilhøre 91 andelshavere, som visstnok også er selskapets aksjonærer. Vinteren 1922 fremkom der andragende fra selskapet om nytt lån kr. 100 000 for å dekke selskapets forfalne gjeld, ca. kr. 50 000, og utgifter til vakthold m. v. Handelsdepartementet fant imidlertid ikke å kunne gå med herpå, og 9 mai s. å. overleverte selskapet sitt bo til konkursbehandling. Denne er ennå ikke avsluttet, og selskapets interesser varetas for tiden av konkursboet. Senere har driften vært forsøkt gjenoptatt av medlem av konkurssstyret, murmester Hansen, som også transporterte noen tusen tonn kull til Norge, og under driften besørget vakt- og vedlikehold, men i de par siste år har tilsynet vært besørget av en av Store Norskes funksjonærer.

Om selskapets kulfeltes kan meddeles følgende: Ifølge innberetning fra Spitsbergenkullkomiteen, inntatt i St. med. nr. 14 for 1926, forekommer kull på Spitsbergen i 3 forskjellige geologiske formasjoner: Karbonformasjonen, krittformasjonen og tertiærformasjonen. Kull-lagene i karbonformasjonen er beregnet å ligge så dypt på kullfeltenes område, antagelig minimum over 2 000 m under havets nivå, så at der ikke kan bli tale om å drive dem. Krittformasjonen inntar den aller største del av området, og det må ansees sannsynlig, at den strekker sig over hele kullfeltenes område. Tertiærformasjonen finnes bare som «isolerte øier», dekkende krittformasjonen i de høieste deler av området. I krittformasjonen forekommer 2 forskjellige lag, på det nederste drev det engelske selskap og på nr. 2 nedenfra A/S De Norske Kulfeltes Spitsbergen, som i alt uttok ca. 22 000 tonn, likesom murmester Hansen har uttatt 10 à 15 000 tonn. Det synes dog ikke helt å være på det rene om dette kullag tilhører krittformasjonen eller tertiærformasjonen. Om disse kull er å merke, at de er av en annen kvalitet enn de øvrige Svalbard-selskapers. De er fortrinnsvis skikket til industribruk og husholdningskull, hvorimot de har vist sig mindre skikket til dampskibskull; i tertiærformasjonen forekommer kull i 3 forskjellige lag, ifølge en av ingeniør Blekum fremlagt rapport av 4 april 1923. Uttatte prøver av disse synes å vise, at kullene her er av samme kvalitet som Store Norskes. Nogen drift på disse lag har imidlertid ikke funnet sted, og man kjenner forekomstene bare fra deres utgående i dagen.

Havneforholdene er gode.

Med hensyn til gjeldsordningen for dette selskap har kommisjonen vært inne på den tanke å foreslå en ordning som for Bjørnøen A/S, en innløsning av obligasjon og aksjer for et beløp kr. 10—15 000. Som forholdene ligger an, og under henvisning til foranstående redegjørelse, finner kommisjonen imidlertid for tiden ikke grunn til å foreslå nogen inn- gripen fra det offentliges side.

Som det vil sees, er Staten for ca. 300 000 andelshaver i en 1. prioritets pantobligasjon på kr. 1 000 000. De øvrige kr. 700 000 i obligasjonen eies av 91 andelshavere. Videre har Staten en 2. prioritets pantobligasjon stor kr. 500 000 i eiendommen. Staten er altså i alt panthaver for ca. kr. 800 000.

Det vil videre sees at kommisjonen har vært inne på å foreslå en ordning gående ut på at Staten innløser obligasjoner og aksjer for et beløp av kr. 10—15 000, men at kommisjonen ikke fant grunn til å foreslå noen inn gripen fra det offentliges side på det tidspunkt.

I St. prp. nr. 51 for 1932 om Statens interesser på Svalbard m. m., side 7, sluttet departementet sig til dette standpunkt. I budgettinnstilling S. nr. 85 for samme år slutter utenriks- og konstitusjonskomiteen sig til samme standpunkt og innstillingen blev vedtatt av Stortinget 11 juni samme år, se Stortingstidende for 1932, side 1849 flg. Samtidig fikk Kongen bemyndigelse til å treffe de forføininger som måtte være påkrevet av hensyn til Statens interesser i de forskjellige Svalbardselskaper.

Høsten 1936 reiste skibsreder Kjøde, Bergen, underhånden spørsmål om hvorledes Staten vilde stille sig til en ordning hvorefter der blev stiftet et privat selskap som fra konkursboet fikk sig overdratt selskapets eiendom. Saken tenktes ordnet på den måte at det nye selskap innløste 1. prioriteten inklusiv Statens andel for kr. 50 000. Samtidig forutsattes at Staten avleste sin 2. prioritets obligasjon på kr. 500 000. I anledning herav meddelte Handelsdepartementet i skrivelse av 25 februar 1937 til skibsreder Kjøde, at det overfor Stortinget vilde anbefale at Staten går med på at det påtenkte nye selskap erhverver eiendommen for kr. 50 000. Som vilkår for samtykket fant departementet samtidig å måtte forlange at det nye selskap har sitt sete i Norge og har et helt norsk styre og norsk grunnkapital. Videre forlangtes at selskapet skulde avgi en erklæring som blir å tinglyse som stedsevarig heftelse på eiendommen. Etter denne erklæring må selskapet forplikte sig til ikke uten Handelsdepartementets samtykke å selge, bortleie eller pantsette selskapets eiendommer eller bergverksrettigheter til andre enn norske statsborgere eller selskaper med helt norsk styre og grunnkapital, og alene under forbehold av at disse personer eller selskaper vedtar de samme forpliktelser som påhviler selskapet selv. — Selskapet skal ikke uten Handelsdepartementets samtykke selge kull eller produkter derav,

Om Statens interesser i A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo.

såsom olje, bensin m. v. til leveranse i utlandet. Videre må selskapet etter erklæringen påta sig en del spesielle forpliktelser om vederlagsfritt å overlate Staten fornøden grunn til forskjellig offentlig bruk m. v. Som utrykt bilag følger det utkast til erklæring som man har tilstillet skipsreder Kjøde.¹⁾

Når departementet fant å burde gå med på denne ordning, var grunnen den at det er om å gjøre å få sikret eiendommen for norske interesser. Noen adgang til — som foreslått av Svalbardkommisjonen — å få erhvervet 1. prioriteten for kr. 10 à 15 000 har der i de forløpne år ikke meldt sig og selskapet har heller ikke noen gang påtatt sig noen forpliktelse til bare å overdra eiendommen til norske interessenter. Under disse forhold er det om å gjøre at saken blir ordnet underhånden, idet en offentlig auksjon over feltet vil kunne gjøre utenlandske interessenter oppmerksom på saken.

I skrivelse av 6 mars 1937 meddelte Kjøde at han var enig i de betingelser som Handelsdepartementet hadde forlangt i forbindelse med en eventuell erhvervelse av kullfeltene. En ordning underhånden med alle deleierne har ikke latt sig gjennomføre, men i skrivelse av 13 mai 1937 har advokat Herman Gram, Oslo, på vegne av skipsreder Kjøde meddelt at herr Kjøde foreløbig har fått tilslutning fra partialpanthavere som representerer kr. 330 000 av obligasjonen. Det er meningen at det nye selskap skal stiftes med en aksjekapital på kr. 150 000, hvori de nuværende panthavere får adgang til å tre inn pro rata for sin andel av kjøpesummen kr. 50 000. Resten av aksjekapitalen vil bli skaffet til veie på annen måte, idet det er meningen at selskapet blir et helt norsk aksjeselskap med sete i Bergen eller Fana.

Bestyreren for A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo, advokat Stian Ytterbø, Bergen, har meddelt at hvis eiendommen selges for kr. 50 000 vil der på Statens fordringer falle foruten kr. 15 000 av kjøpesummen anslagsvis kr. 22 500 som dividende i boet (ca. 2½ pct.), altså i alt anslagsvis kr. 37 500. Man er imidlertid som nevnt kommet til at salget av eiendommen ikke kan ordnes alene ved en overenskomst mellom panthaverne i eiendommen og konkursboet på den ene side og skipsreder Kjødes gruppe på den annen, da der er hele 91 partialpanthavere i eiendommen, til dels for små beløp, og man anser det ikke gjørlig å få samtykke til salget fra alle disse panthavere. Det har derfor vært på tale at konkursboet skulde begjære auksjon over eiendommen etter

konkurslovens § 127 eller at den nevnte gruppe av andelshavere i pantobligasjonen skulde begjære auksjon over pantobligasjonen til oppløsning av sameiet i denne, etter § 1 i lov nr. 3 av 14 august 1918 om offentlige auksjoner og licitasjoner.

Gruppen ønsker å benytte den sist nevnte fremgangsmåte og denne må også ansees for den heldigste for Staten, idet man herved opnår minst mulig offentliggjørelse av saken.

I betraktning av at det nye selskap vil gå med på å utstede en slik erklæring som foran nevnt, finner departementet at Staten ikke bør gjøre innvending mot at denne fremgangsmåte benyttes. Hvorvidt fremgangsmåten vil føre frem, kan man ikke på det nuværende tidspunkt si med bestemthet. Både auksjon over eiendommen etter konkurslovens § 127 og auksjon over pantobligasjonen til oppløsning av sameiet foregår etter reglene for tvangsauksjon.

Det bemerkes at man antar at der ikke i auksjonsvilkårene kan tas inn at der skal påheftes eiendommen en slik erklæring som foran nevnt (tvangsfullbyrdelseslovens § 155, nr. 3, jfr. konkurslovens § 127 og tvangsfullbyrdelseslovens § 205, jfr. § 1 i loven om offentlige auksjoner og licitasjoner). Man er derfor henvist til å treffe en *u n d e r h å n d s o r d n i n g* med kjøperne.

Som foran nevnt tilbyr skipsreder Kjøde de øvrige panthavere å være med i det nye selskap. Der opstår da det spørsmål om Staten, i tilfelle eiendommen selges, bør trekke ut de beløp som faller på Statens fordringer, eller om Staten med disse beløp helt eller delvis bør delta i det nye selskap. Departementet er tilbøielig til å mene at i betraktning av de betydelige ofre Staten har ydet A/S De Norske Kulfelter Spitsbergen, er det ikke grunn til å forlange utbetalt de nevnte beløp hvis der nu er utsikt til at drift kommer i stand på sund basis. Spørsmålet om opprettelsen av det nye selskap befinner sig imidlertid ennå på et forberende stadium og departementet kan for tiden ikke ta nærmere standpunkt til saken. Man er imidlertid stemt for, at Staten for sin andel i pantobligasjonen blir aksjonær i det nye selskap og at Staten som nevnt i advokat Grams foran nevnte skrivelse får en representant i styret, forsåvidt der kan treffes en ordning med de øvrige andelshavere herom.

Som foran nevnt er Kongen i henhold til Stortingets beslutning av 11 juni 1932 bemyndiget til å treffe de forføininger som måtte være påkrevet av hensyn til Statens interesser i de forskjellige Svalbardselskaper og man antar derfor at avgjørelse i denne

¹⁾ Følger som utrykt bilag.

Om Statens interesser i A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo.

sak kan treffes ved kgl. resolusjon. Da det imidlertid her gjelder betydelige verdier, har departementet funnet at man, forinnan man treffer endelig avgjørelse i saken, bør gi Stortinget anledning til å uttale sig. Man vil derfor anbefale at en gjenpart av dette foredrag tilstilles Stortinget.

I henhold hertil skal departementet

innstille:

Avtrykk av Handelsdepartementets foredrag av 4 juni 1937 om Statens interesser i A/S De Norske Kulfelter Spitsbergens konkursbo sendes Stortinget.